

УДК 94 (477)

Н.П. Резнік

*доктор економічних наук, професор кафедри економіки та
менеджменту
Київського міжнародного університету*

УКРАЇНСЬКИЙ ВИБІР – ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ: ЕКОНОМІЧНІ ВИГОДИ ТА ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ

У статті розглядаються питання економічної привабливості, історичних аспектів розвитку співпраці між Україною та Європейським Союзом. Висвітлюються основні проблеми дипломатичних відносин і перспективи економічних, політичних і соціальних вигід. Акцентовано увагу на формуванні повноцінної зони вільної торгівлі (ЗВТ). Здійснено спробу проаналізувати можливі торговельно-економічні наслідки інтеграції з Митним союзом. Представлені узагальнені методичні підходи щодо визначення зовнішньополітичної стратегії України, пов'язаних із упровадженням європейських норм і стандартів в економіку, соціальну політику, освіту, науку і техніку.

Ключові слова: євроінтеграція, Європейський Союз, економічна інтеграція, асоціація, зона вільної торгівлі, Митний союз, євроінтеграційні процеси.

Нині країна і суспільство перебувають на стратегічній межі. Геополітичний вибір, закладений у Законі «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України», зроблений.

Євроінтеграція – це не примха чиновників чи політиків, а чинник об'єктивної реальності, обумовлений

розташуванням України в центрі Європейського континенту і бажанням більшої частини суспільства. Керуючись цією ж логікою, зберігаємо і прагнемо розвивати рівноправні відносини з партнерами – Російською Федерацією, країнами євразійського співтовариства, іншими світовими лідерами і новими центрами економічного розвитку. Керівництво держави прагне до партнерства на вищому рівні. Держава є учасником зони вільної торгівлі в межах СНД і готова наповнити конкретним змістом відповідну договірну базу [2].

Україна конче потребує сталого зростання економіки та підвищення добробуту народу і розраховує досягти цієї мети на шляху євроінтеграції. Проте виявляється, що євроінтеграційні успіхи не такі вже й визначні, що зумовлено наявністю в ЄС низки проблем інтеграційного характеру.

Це пояснюється тими чинниками, що нині основною метою зовнішньої політики України є саме євроінтеграція, а запровадження європейських стандартів у всіх сферах життя – головне завдання внутрішніх реформ. На початковому етапі співпраця України та Європейського Союзу мала безліч проблем і суперечностей, тому завжди привертала увагу науковців та засобів масової інформації.

Євроінтеграційні процеси України найбільше зацікавили науковців, істориків, політологів, економістів після набуття нашою державою статусу незалежної. У наукових працях таких вчених, як Білоусов М.М., ГайдуковЛ.Ф., Копійка В.В., Манжола В.А., Ситник С.В., Ченчик Д.В., Черноплеча О.М., Шинкаренко Т.І. системно та ґрунтовно досліджуються динаміка створення, розвитку Європейського Союзу, інтеграційні процеси в його середовищі.

Метою статті є визначення основних історичних аспектів розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом; характеристика основних етапів євроінтеграції та перспектив розвитку співпраці.

Нещодавно президент Європейської комісії ЖозеМануел Баррозу, виступаючи в Європейському парламенті, закликав до створення «демократичної федерації національних держав». Однак цей заклик видається дуже декларативним на тлі посилення кризи довіри країн до політики ЄС. Рівень довіри до ЄС упав до історичного мінімуму навіть у тих державах, котрі традиційно виступали за спільну Європу. Це стосується вже не тільки Великобританії чи Іспанії, а й Німеччини та Франції, але незважаючи на істотне ослаблення за останні десятиліття інтеграційного потенціалу ЄС, він залишається ще дуже привабливим для України. Ця привабливість багатоаспектна: загальноекономічна, інвестиційна, інноваційна, модернізаційна, міграційна, соціальна, цивілізаційна тощо.

Економічна привабливість Євросоюзу для України полягає насамперед у можливості долучитися до високої культури ефективного ринкового господарювання і підняти до такого ж рівня власну економіку. Європа являє собою один із масштабних платоспроможних та інноваційних ринків, освоїти й заповнити який намагаються багато країн світу, серед них США, Японія, Китай, Індія, Бразилія, Росія. Інноваційність виробництва в ЄС перевищує 75%. З таким потенціалом євроінтеграційної привабливості не може зрівнятися ніхто. ЄС – це територія високоефективної інноваційної економіки. Середній показник ВВП на жителя в ЄС майже увосьмого вищий, ніж в Україні, і в 2,5 раза – ніж у Росії. У провідних країнах ЄС рівень економічного розвитку ще вищий [3].

Уже зараз з боку північного сусіда нагнітаються сумні очікування щодо економічного поступу нашої держави, а деякі «наукові інституції» почали відверту пропаганду можливих економічних вигод для України у межах Митного союзу.

Ризики є всюди. Однак є більший вибір, ніж будь-яка разова вигода: вибір майбутнього. У Митному союзі немає майбутнього для України.

Це газова голка, з якої ми і так досить важко злазимо.

Майбутнє – у рівноправному політичному та торговельно-економічному співробітництві як з Росією, так і Європейським Союзом.

Асоціація між Україною та ЄС чітко визначає дві її основні мети – поглиблення політичної асоціації та поступова економічна інтеграція.

Досягнення мети поступової економічної інтеграції України в ЄС – це запровадження умов для посиленних економічних і торговельних відносин, що вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, зокрема завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі.

Чітка і пріоритетна орієнтація України на Європейський Союз повинна розглядатися як основа стратегії економічного і соціального розвитку нашої держави на наступні десять років і віддаленішу перспективу. Підписавши угоду з ЄС, Україна стане частиною європейського політичного простору.

Особисто перед президентом України це також великий світоглядний вибір. Він, на відміну від своїх попередників, може ввійти в історію як президент, який утвердив Україну в Європі. Така доля є набагато вирашнішою в політичному сенсі, ніж доля людини, що повернула Україну назад до СРСР. У цьому йому повинні

сприяти всі політичні сили країни без будь-яких ультиматумів та умов.

Перша «Стратегія економічного і соціального розвитку України на 2004–2015 роки: шляхом європейської інтеграції» розроблена під керівництвом прем'єр-міністра Віктора Януковича на початку 2004 року.

Жодна з нових держав – членів ЄС за економічним потенціалом не зрівняється з Україною, але для досягнення європейських стандартів потрібен час.

Перший етап асоціації України з Європейським Союзом – формування повноцінної зони вільної торгівлі – ЗВТ. Це також не справа одного дня, вона буде створюватися поступово впродовж перехідного періоду, максимум десять років, починаючи з дати набрання чинності угодою про асоціацію.

Що може дати Україні ЗВТ з ЄС, і які ризики несе зона для економіки?

Під вільною торгівлею традиційно розуміють скасування імпорتنих тарифів і квот на торгівлю товарами. Угода про вільну торгівлю з державами ЄАВТ – Ісландією, Ліхтенштейном, Норвегією, Швейцарією, що набула чинності 1 червня 2012 року, заклала основу для формування великого економічного простору.

Цим документом передбачено встановлення нульових ставок митних платежів і прирівняних до них податків або їх значне зменшення на велику групу товарів українського походження при експорті до країн-членів ЄАВТ, передусім щодо експорту продукції хімічної промисловості, інгредієнтів для косметичних виробів.

За договором про ЗВТ між Україною та ЄС, її складниками стануть: збереження квот на безмитний експорт з України до ЄС більшості видів аграрної та промислової продукції, безмитний імпорт більшості видів

продукції АПК до України з ЄС, скасування в ЄС субсидій на експорт аграрної продукції до України, перехідні періоди для лібералізації ввізних мит та лібералізація торгівлі послугами в Україні, перехід на європейські стандарти і сертифікати.

Нині є різні експертні оцінки щодо можливих вигод і втрат від упродовження угоди про ЗВТ між ЄС та Україною. Однак можна говорити, що Україна однозначно поліпшить інвестиційний клімат унаслідок пристосування національного законодавства до норм і правил ЄС.

Крім того, зросте експорт української продукції до ЄС, розшириться доступ на ринки третіх країн через гармонізацію стандартів з ЄС, буде скасовано субсидування експорту сільськогосподарської продукції з ЄС до України. Є й особливості.

По-перше, ЄС відмовився від використання експортних субсидій на сільськогосподарські товари при експорті до України. ЗВТ передбачає безмитний доступ для українських сільськогосподарських товарів у межах тарифних квот.

Українська сторона разом з частковою лібералізацією імпортного режиму на сільськогосподарські товари закріпила право на використання захисних заходів і додаткових умов торгівлі, зокрема – застосування системи вхідних цін.

Характерною рисою зони вільної торгівлі між Україною та ЄС є комплексний підхід у наближенні галузевого українського законодавства і нормативних актів щодо сільського господарства до відповідних стандартів ЄС.

Це сприятиме усуненню нетарифних бар'єрів у торгівлі і забезпечить розширений доступ для українських експортерів на ринок ЄС. Можливим є ввезення товару до

ЄС без обмежень, але за ставкою чинного імпортного мита поза тарифною квотою.

За оцінками українських учених, унаслідок підписання угоди про ЗВТ Україна зможе безмитно постачати в країни ЄС 1,6 млн. тонн зерна. Передбачено поступове збільшення обсягів квот протягом п'яти років до 2 млн. тонн.

Квота на ввезення в ЄС пшениці буде встановлена в розмірі 950 тис. тонн, після чого вона буде збільшена до 1 млн. тонн, ячменю – 250 тис. тонн із збільшенням до 350 тис. тонн, кукурудзи – 400 тис. тонн і 650 тис. тонн через п'ять років[5].

Нині Україна експортує зернові до ЄС на загальних умовах, тому виділення персональної квоти для України можна розглядати як позитивний факт.

Так, у 2012 – 2013 маркетинговому році тарифна квота на ввезення пшениці середньої і низької якості в ЄС для третіх країн, куди входить Україна, становить 2 378 тис. тонн. Квоти для США і Канади – 572 тис. тонн і 38 тис. тонн відповідно.

У межах даних квот діє преференційна ставка імпортного мита в розмірі 12 євро за тонну, але в 2012–2013 роках через дефіцитний баланс зернових у країнах ЄС вона була нульовою. Поставки пшениці понад обсяг квоти потрапляють під дію ставки ввізного мита в розмірі 95 євро за тонну.

Після підписання ЗВТ Україна зможе експортувати 1 млн. тонн пшениці у межах персональної тарифної квоти. Якщо буде необхідно, то українські експортери зможуть скористатися квотою для третіх країн за пільговою ставкою ввізного мита – 12 євро за тонну, що дозволить поставити ще 1 млн. тонн збіжжя.

Сумарно обсяг імпорту пшениці до ЄС на пільгових умовах може досягти 2 млн. тонн. Це задовільний результат,

враховуючи, що 2011 року з України до ЄС було ввезено 1,4 млн. тонн, у 2010 році – 94 тис. тонн, а 2009 року – 2,3 млн. тонн.

Досягнута домовленість про встановлення тарифної квоти для імпорту українського білого цукру в розмірі 20 тис. тонн на рік. Цей результат переговорів є успіхом, хоча дані поставки значно нижчі за експортний потенціал України [5].

Із зменшенням захисту внутрішнього ринку на кордоні внаслідок початку дії ЗВТ з ЄС саме фактичний рівень цін на сільськогосподарські товари буде визначальним чинником при формуванні споживчого попиту на продукти харчування з боку населення країни і з боку української промисловості.

Однак у зоні ризику залишаться сировинні товарні позиції. Окремі галузі сільського господарства України на даний момент не спроможні конкурувати з аналогічними секторами ЄС як за структурними показниками, так і за матеріальним забезпеченням, наприклад, молочна галузь та виробництво овочів і фруктів.

Підписання угоди про ЗВТ та скасування ввізних мит не означає автоматичного доступу до європейського ринку для тваринницької продукції, виробленої в Україні.

Процеси гармонізації та адаптації законодавства у сфері технічного регулювання потребують не тільки тривалого часу, але й значних матеріальних ресурсів. Наприклад, сукупні витрати на адаптацію до стандартів ЄС тільки м'ясної промисловості Польщі становили близько 2 млрд. євро.

По-друге, серед позитивних ефектів для національного ринку електроенергії від імплементації угоди є підвищення його прозорості, відкритості доступу до транспортної інфраструктури, збільшення інвестицій у

модернізацію, підвищення надійності, якості та екологічності електропостачання.

Визначені в угоді напрями співробітництва України та ЄС у секторі є підґрунтям програм фінансування національних проектів міжнародними організаціями.

Зокрема, таким проектом може бути створення в Україні центральноєвропейського газового хабу на базі своїх підземних сховищ газу. Він актуально вписується в сучасну політику ЄС щодо створення нової цільової моделі газового ринку ЄС, яка дозволить знизити ціни на газ для країн Східної Європи та Балтії на 20 – 30%.

Такого ж ефекту слід очікувати й Україні. Крім того, газовий хаб з'ясує питання диверсифікації постачання газу до України і дасть змогу залучити більше інвестицій у модернізацію газотранспортної системи [5].

Проблемним питанням залишається інтеграція електроенергетичної системи України до європейської електроенергетичної мережі. Для повного приєднання енергосистеми України необхідно залучити додаткові інвестиції.

За офіційними та експертними оцінками – 1 – 1,5 млрд. дол. для модернізації об'єктів електроенергетики з метою виконання європейських стандартів щодо надійності роботи енергосистеми, підвищення якості електроенергії, що також сприятиме зростанню собівартості та цін на електроенергію на внутрішньому ринку.

Держава мусить взяти під повний контроль продаж струму за межі України.

Умови угоди у сфері ядерної енергетики стосуються лише питань безпеки, чистого використання ядерної енергії та використання її в мирних цілях, що закріплені в директивах Ради Євратому і повинні бути імplementовані

протягом двох років з дати набрання угодою чинності. Ці директиви не загрожують роботі сектору.

По-третє, передбачається гармонізація законодавства України з ЄС у сферах, де ще не відбулися реформи. Це конкуренція та державна підтримка, інвестиційний клімат і фінансові послуги, охорона довкілля та енергетика.

Більшість тарифних обмежень у торгівлі металом між Україною та ЄС було усунуто внаслідок вступу України до СОТ 2008 року та купівлі українськими металургійними підприємствами прокатних потужностей у Європі.

Угода обмежує можливість застосування торговельних обмежень ЄС щодо України та поліпшує перспективи для інтеграції на рівні металургійних компаній. Проте якщо українська металургія не буде модернізуватися, вітчизняні виробники втрачатимуть ринки ЄС та інших країн на користь Китаю й Туреччини.

При цьому конкуренція за ринок ЄС загострюватиметься і з боку європейських компаній та інших великих експортерів до ЄС. Це пояснюється тим, що металургійна промисловість ЄС має очевидні технологічні переваги та кращий доступ до великих європейських покупців сталі.

Крім цього, ЄС докладатиме ще більших зусиль для забезпечення рівних умов діяльності тоді, коли лібералізація торгівлі дасть змогу українським компаніям повною мірою використовувати свої переваги у вигляді нижчих виробничих витрат.

Імовірно, європейські виробники й надалі будуть ініціювати антидемпінгові розслідування проти українських виробників і проводити моніторинг випадків викривлення конкуренції. Проте такі розслідування йтимуть у межах правил угоди.

По-четверте, українські хімічні підприємства зацікавлені у створенні ЗВТ з ЄС і розраховують не тільки на зростання власного експорту, але й на імпорт з ЄС передових технологій. Це дозволить прискорити модернізацію вітчизняних підприємств, поліпшити якість і безпечність продукції.

2012 року Євросоюз уперше від 1996 року відкрив свій ринок аміачної селітри для продукції з України, скасувавши дію обмежувальних мит. Українська продукція імпортується за загальним ввізним митом 6,5% від митної вартості – близько 16 євро за тону щодо цін на українську селітру на умовах FOB Чорне море.

Місткість європейського ринку – 10 млн. тонн або 3 млрд. євро за сучасними цінами. Українська продукція займає 4% цього ринку. Відсутність мит зробить українську селітру конкурентоспроможнішою на європейському ринку[1].

По-п'яте, перспективи вступу України до зони вільної торгівлі стають чинником додаткових ризиків щодо розвитку українського машинобудування та формування імпоротної залежності.

Зараз майже 70% експорту машинобудівної продукції з України припадає на країни СНД, передусім Росію – 52%. Європа залучає лише 20% українського експорту продукції машинобудування.

Вступ України до зони вільної торгівлі з перспективою подальшого отримання статусу члена ЄС, безумовно, викличе негативну реакцію з боку Росії, яка може як ускладнити, так і скоротити машинобудівний експорт з України як елемент ультиматуму для вступу до Митного союзу.

У цьому випадку можливі втрати від скорочення експорту до Росії та деяких країн СНД, за оцінками

вітчизняних науковців, можуть становити до 40% від сучасного рівня зовнішньої торгівлі продукцією машинобудування.

Європейська спільнота, навіть якщо вона з турботою поставиться до нашого експорту, не зможе компенсувати таких втрат за рахунок своїх ринків. Основна причина в тому, що за технічним рівнем і якістю продукції українське машинобудування перебуває на значно нижчому рівні.

Можна стверджувати, що поки Україна буде перебувати на нижчому щаблі технологічного прогресу, ніж Європа, у її торговельних відносинах з Європою буде домінувати імпорту. Проте не слід забувати, що залишається режим ЗВТ з СНД та кожною окремою країною, якого ніхто не скасовував і не збирається цього робити.

Як і для машинобудування, унаслідок підписання угоди про асоціацію може як ультиматум бути поставлено питання про перспективи українського суднобудування. Росія залишається найреальнішим замовником для наших підприємств, що могло б забезпечити виробничі потужності замовленнями.

Тим перспективнішим російський ринок є у світлі прийнятої в РФ стратегії з розвитку військового і цивільного флотів. Можлива і досить імовірна відмова Росії від кооперації з українськими підприємствами у низці проєктів.

Разом з тим, саме через європейську інтеграцію України Москва може глибше інтегруватись у ринок ЄС. Для цього потрібна добра воля і стратегічне розуміння керівництвом Росії майбутніх перспектив.

По-шосте, підписання угоди матиме ризики та поглибить проблеми переважання імпортованих виробів у торговельній мережі, однак і надаватиме можливості нівелювання цих ризиків і розвитку виробництва одягу й текстильних виробів.

Це може привести до більшого завезення до України секонд-хенду, під виглядом якого завозять новий одяг і реалізують на ринку за комерційними цінами без сплати мита. Навіть з підвищенням ставки ввізного мита на вживаний одяг імпорт секонд-хенду зростає: у 2012 році завезли 98,6 тис. тонн на 116,5 млн. дол.

По-сьоме, у статті 54 угоди ЄС та Україна підтверджують свої права та обов'язки в межах угоди про технічні бар'єри й торгівлю СОТ. В Україні вже ухвалено 41 технічний регламент, розроблений на основі європейських директив, з них упроваджено 29. На основі цих регламентів розроблено близько 2 тис. стандартів.

Приєднання України та Росії до СОТ відбувалось у різний час і супроводжувалося різним обсягом зобов'язань щодо реформування системи технічного регулювання. Крім того, Україна, розпочавши реформу технічного регулювання після 2000 року, взяла для себе як орієнтир систему технічного регулювання Євросоюзу.

Усі країни-члени СОТ, серед них і Україна, ЄС і Росія, приєдналися до угоди про технічні бар'єри в торгівлі. Її головна вимога полягає в тому, щоб національна система не створювала бар'єрів для міжнародної торгівлі, не перешкоджала імпорту і не формувала упередженого ставлення до окремих експортерів.

По-восьме. Соціальна привабливість євроінтеграції для України полягає в можливостях досягнення високих соціальних стандартів європейських країн. Середньомісячна заробітна плата в ЄС нині майже вдев'ятеро вища, ніж в Україні, і чвертою вища, ніж у Росії. У Євросоні та окремих країнах ЄС рівень оплати праці ще вищий. Така ж динаміка характерна і для пенсійного забезпечення. Європейська система пенсійного забезпечення давно сформувалася як ринкова, трирівнева.

Вона давно тісно прив'язана до доходів населення і не викликає нарікань щодо неадекватного розподілу коштів пенсійних фондів. Це дуже важливо для української пенсійної системи, яка поки що надто слабо прив'язана до доходів населення, а більше – до віку й стажу, що викликає невдоволення пенсіонерів і соціальні проблеми.

Принципово важливим питанням для України є вихід на європейський стандарт оцінки робочої сили. Нині робоча сила в Україні недооцінена порівняно із середньою в ЄС і Єврозоні вдвічі, а порівняно з Бельгією, Францією, Швецією – учетверо. Мається на увазі не за рівнем зарплати, а за часткою оплати праці у ВВП.

Нині високі соціальні стандарти в країнах ЄС дозволили його громадянам сформувати значні фінансові заощадження. За цими показниками Україна, як і Росія, теж відстає від країн ЄС і Єврозони в десятки разів. При цьому співвідношення фінансових активів на жителя до ВВП в Україні та Росії набагато нижче, ніж у країнах ЄС і Єврозони.

Таким чином, навіть зважаючи на істотне соціальне переважання економіки країн ЄС, Україна, як і Росія, дуже відстає від основних європейських соціальних стандартів [3].

По-дев'яте, підписання угоди про асоціацію буде стимулювати процеси адаптації технічних, санітарних і фітосанітарних стандартів до вимог Євросоюзу.

Позитивним моментом можна назвати надання Україні можливості експортувати м'ясо птиці, яйця та яєчні продукти на ринок ЄС. Підписання угоди надасть цим поставкам додаткового імпульсу.

Для України європейська інтеграція є реальним поступом у здійсненні реформ і модернізації, приведення умов для бізнесу до європейських стандартів.

Україна, за згодою країн-членів Митного союзу, може мати статус спостерігача. Як бачимо, вона вже його отримала. Для цього вироблені відповідні механізми. Такий статус вона має і в межах ЄврАзЕС. Це, за висловлюваннями урядовців, дає змогу краще орієнтуватись у ситуації в даних утвореннях.

Однак можливий вступ до Митного союзу тільки посилить диспропорції, що склалися в економіці України, втягне її в ще більшу залежність від енергетичних ресурсів Росії.

Україна стратегічно зацікавлена в поглибленні економічної інтеграції з РФ і країнами СНД як суверенними державами. Розвиток торговельно-економічних відносин України з країнами СНД є одним з пріоритетів зовнішньоекономічної політики, ринок яких є основним ринком збуту української продукції.

Формування зони вільної торгівлі на принципах СОТ повинне розглядатися як найвища планка інтеграційних процесів на пострадянському просторі. Переступивши цю межу, Україна може опинитись у ситуації, що докорінно змінить геополітичну парадигму держави, її стратегічний курс на європейську інтеграцію.

Зона вільної торгівлі є найвищим рівнем відносин у межах СНД, при якій Україна може в перспективі претендувати на членство в Європейському Союзі.

Ще одна важлива деталь. Вільна торгівля – це довіра і цивілізовані способи ведення справ. На превеликий жаль, в учасників ЗВТ СНД довіра один до одного дуже мала, більше прагнення бачити васала, конкурента, а не партнера. В Україні ще не навчилися вести чесний рівноправний діалог.

Майбутня зона вільної торгівлі між Україною та ЄС не вимагає перегляду існуючих договорів про вільну торгівлю

України з іншими країнами. Україна може мати одночасно зону вільної торгівлі з Росією та Європейським Союзом, а також утворювати в майбутньому нові зони вільної торгівлі.

ЄС має угоди про вільну торгівлю з 24 країнами, а з Андоррою, Туреччиною і Сан Марино – Митні союзи. У межах ЄС існують спільний ринок і спільна митна політика. Остання передбачає спільний митний тариф щодо третіх країн[4].

Теоретично, у випадку входження України до митного союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном ЄС повинен буде утворювати зону вільної торгівлі тільки з Митним союзом, а не з окремою країною, що входить до цього союзу.

Водночас, ЄС не практикує утворення зон вільної торгівлі з угрупованнями, до яких входять країни– не члени СОТ. У випадку з Митним союзом – це Казахстан і Білорусь.

Водночас утворення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС не буде перешкодою торговельним відносинам України з країнами Митного союзу у складі Росії, Білорусі та Казахстану.

Політика ЄС передбачає утворення зон вільної торгівлі з багатьма країнами світу, тому можна передбачити, що вступ Білорусі та Казахстану до СОТ відкриє шлях до переговорів щодо утворення зон вільної торгівлі між ними та ЄС.

Таким чином, у випадку можливого приєднання України до Митного союзу не як спостерігача, а як учасника, це може спричинити припинення переговорного процесу з ЄС до моменту вступу всіх зазначених країн до СОТ.

Росії нічого не заважає починати повноцінні переговори про формування ЗВТ з ЄС, як це робить Україна. Своєю чергою, Україна повинна докласти максимум зусиль для вступу до СОТ Білорусі та Казахстану. Україна

зацікавлена тільки в повній імплементації до системи відносин Митного союзу правової бази СОТ.

Отже, гіпотетичне приєднання України до союзу є можливим лише на умовах СОТ, що означає прийняття країнами-членами Митного союзу умов України.

Аналіз можливих торговельно-економічних наслідків інтеграції з Митним союзом показує, що для України переваги в експорті складатимуться лише з переліку скасованих вилучень з режимів вільної торгівлі.

Водночас спрощення митного режиму, наприклад у межах ЗВТ з ЄС, дозволить Україні не тільки розширити ринки збуту власного експорту, але й наростити імпорт інвестиційних товарів, використання яких у виробництві є передумовою стабільного довгострокового зростання економіки.

Таким чином, перегляд ввізних мит з метою їх гармонізації з митним тарифом Митного союзу для України як члена СОТ є неможливим.

Державі слід відійти від стратегії лавірування між сильними геополітичними гравцями та невизначеної багатовекторності, від шантажу сильних держав.

Важливо припинити формування зовнішньополітичних орієнтацій на основі інтеграційної міфології, тобто уявлень про те, що входження до будь-яких об'єднань – ЄС, ЄЕП або НАТО – здатне розв'язати всі проблеми України.

Європі нині потрібне об'єднання технологічного ресурсу на Заході та енергетичного ресурсу на Сході. Асоціація і ЗВТ дає змогу Європі мати в особі України надійного партнера і форпост євроінтеграції без формального членства, але з масштабним залученням до окремих євроінтеграційних механізмів. Ключовою ідеєю цього процесу є конвергенція України з нормами,

стандартами та політикою ЄС. Це пішло б на користь і Україні, і ЄС.

Відмова від утриманства повинна стати основою розбудови прагматичної зовнішньополітичної стратегії України. Проте це не означає політики ізоляціонізму.

Україна входила і мусить входити до різних економічних блоків і міждержавних об'єднань. Однак це повинно робитися не під зовнішнім тиском, а з урахуванням національних інтересів, зміцнення національної безпеки, ціннісних орієнтацій.

Подальша динаміка відносин України з Європейським Союзом потребує: досягнення відповідних якісних характеристик, макроекономічної стабілізації та підвищення ефективності економіки нашої держави; дотримання умов, необхідних для вступу до ЄС; упровадження європейських норм і стандартів в економіку, соціальну політику, освіту, науку й техніку; адаптації українського законодавства до правових норм ЄС; розвитку та вдосконалення регіональної інтеграції, встановлення та поглиблення прямих контактів із державами-членами й кандидатами в члени Євросоюзу [6].

Стратегією подальшої діяльності у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції є активний перехід на сучасні європейські методи роботи, сприяння розвитку міжвідомчої взаємодії на горизонтальному рівні, розширення повноважень середньої та нижньої управлінських ланок у сфері обміну інформацією, заохочення ініціативності, глибокої продуманості пропозицій і бачення кінцевих результатів їхньої реалізації, вивчення та трансляція корисного досвіду інших європейських країн у сфері державного управління інтеграційними процесами [7].

Слід зазначити, що нині Україна має зробити серйозні та відповідальні кроки. Україна мусить позбутися своєї

одвічної меншовартості. Тільки наступальна політика – гарант сили і стабільності.

Європейська політика України повинна виходити з того, що ідея Великої Європи неможлива без України. Тільки в цьому контексті модернізована економіка України може розглядатися як вагомий економічний потенціал, інтеграція якого в економіку ЄС забезпечить важливі зміни в геополітичному становищі Європи.

Сьогодні Євросоюз продовжує динамічно змінюватись. Мейнстрім цих змін – формування «демократичної федерації». З одного боку, це може позитивно вплинути на оздоровлення економіки, фінансової та соціальної сфери європейської спільноти. А з другого – спровокувати відцентрові, національно-егоїстичні процеси. У цій ситуації Україні, напевно, не слід кидати великі економічні втрати на віттар суто політичних рішень ізнепевними наслідками. Україні треба мати політику і стратегію гідного руху до європейських цінностей.

Схоже, це починають розуміти не тільки в Україні, а й у Європі. Варте уваги недавнє висловлювання авторитетного європейського політика, колишнього голови Єврокомісії РоманоПроді. Він переконаний: «Україна важлива для Європи як джерело економічного зростання та енергетичної безпеки. Людський, інженерно-технічний потенціал і земельні багатства України допоможуть продовжити перетворення Європи на центр світового масштабу». Хочеться сподіватися, що така об'єктивна оцінка європейського політика високого рангу буде почута не тільки в Україні, а й у Європі.

Як висновок слід зазначити, що українське ставлення до євроінтеграційних процесів не зазнало значних змін: його, як і на попередніх етапах, характеризує переважання риторики над практичними реформаторськими кроками.

Отже, є підстави говорити про досить значний термін, упродовж якого відбудуватиметься підготовка України до вступу до ЄС. За цей період нашій державі необхідно буде: по-перше, забезпечити динамічний внутрішній розвиток, який передбачив би створення надійних механізмів для подолання потенційних ризиків євроінтеграції; по-друге, побудувати конкурентоспроможну економіку, здатну стабільно функціонувати при появі кризових явищ; по-третє, знайти оптимальну модель українсько-російських відносин.

Література

1. Демократія та економіка: досвід вибору [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/poshta-dnya/demokratiya-ta-ekonomika-dosvid-viboru>.
2. Єфремов Олександр: На шляху євроінтеграції історична роль належить українському парламенту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://partyofregions.ua/ua/news/5225ab79c4ca428918000065>.
3. Україна – ЄС: проблеми інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-html>.
4. Український вибір: євроінтеграція чи єєпізація? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cityukraine.info/?citynews=49437>.
5. Евроинтеграция: экономическая целесообразность и исторический выбор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrrudprom.Ua/digest/Evrointegratsiy_a_ekonomicheskaya_tselesoobraznost_i_istoricheskiy_vibor.html08/8/388884.

6. Ситник С. Євроінтеграція та європеїзація: проблеми управління[текст] / Світлана Ситник // Віче. – 2009. – №20. – С. 11.
7. Чорноплеча О. Історичні передумови європейської інтеграції та нова роль Євросоюзу в глобальній економіці [текст] / О. Чорноплеча // Вісн. Тернопіл. нац. екон. ун-ту. – 2010. – №5 –1. – С. 222 – 228.

The article develops and analyzes the historical aspects of occurrence and development of relationship between Ukraine and European Union, show the main problems of diplomatic relations and the prospects of it is development. The basic problems of diplomatic relations and prospect of economic, political and social vigid light up. Attention is accented on forming of valuable free trade zone (FTZ). An attempt to analyse the possible trade andeconomic consequences of integration with a customs union is carried out. The presented is generalized methodical approaches in relation to determination of foreign-policy strategy of Ukraine of the European norms and standards related to introduction in an economy, social policy, education, SciTech.

Key words: eurointegration, European Union, economic integration, association, free trade zone, customs union, eurointegration processes.

В статье рассматриваются вопросы экономической привлекательности, исторических аспектов развития сотрудничества между Украиной и Европейским Союзом. Освещаются основные проблемы дипломатических отношений и перспективы экономических, политических и социальных выгод. Акцентировано внимание на формировании полноценной зоны свободной торговли

(ЗСТ). Предпринята попытка проанализировать возможные торгово-экономические последствия интеграции с Таможенным союзом. Представлены обобщенные методические подходы к определению внешнеполитической стратегии Украины, связанных с внедрением европейских норм и стандартов в экономику, социальную политику, образование, науку и технику.

Ключевые слова: евроинтеграция, Европейский Союз, экономическая интеграция, ассоциация, зона свободной торговли, Таможенный союз, евроинтеграционные процессы.